

Поліська аналітика

щоквартальний інформаційно-аналітичний журнал

Результати дослідження «Чернігівщина експертна-2013»

Шановні читачі!

Пропонуємо Вашій увазі перший випуск дайджесту «Поліська аналітика», в якому аналізуються тенденції, які характеризують суспільно-політичні процеси, що мали місце на Чернігівщині у 2013 році. Дослідження проведене в рамках традиційного проекту «Чернігівщина експертна», який реалізовується Поліським фондом міжнародних та регіональних досліджень упродовж останніх дев'яти років на регулярній основі шляхом опитування представників експертного середовища.

Влада втратила довіру, партійці впливовість, місцеві медіа об'єктивність — такі невтішні результати цьогогорічного експертного опитування. **Разом з тим запропонований зріз не виключає багатьох інших сфер та процесів, стан і перебіг яких було запропоновано оцінити респондентам.**

Звертаємо особливу увагу, що на період проведення дослідження (січень 2014 року) припали події, які з високим ступенем ймовірності могли вплинути на сприйняття експертами ситуації в країні упродовж всього досліджуваного періоду. Так, протести настрої, які проявилися у листопаді 2013 році та тривали аж до початку **Кримської кризи**, охопили також і Чернігівський регіон.

Зміст:

2

Про проект

3

Суспільно-політична
ситуація на Чернігівщині.
Основні тенденції

12

Рейтингові оцінки

16

Висновки

Про проект

«Чернігівщина експертна-2013» — експертне дослідження, яке проводилося упродовж січня 2014 року з метою надання оцінки окремим сферам суспільного життя, процесам та подіям, а також рівню впливу на них з боку регіональних та міських об'єднань. Дослідження носить традиційний характер і проводиться за ініціативи Поліського фонду міжнародних та регіональних досліджень кожного року. З метою дотримання неупередженості та об'єктивності експерти запрошувалися до участі на волонтерських засадах. Організація покриває всі витрати на проведення дослідження за рахунок власних коштів.

Загальна кількість учасників цього річного дослідження – 84 експерти. Серед них представники регіональних засобів масової інформації (33%) та громадського сектору (25%), органів державної влади та місцевого самоврядування (20%), депутати всіх рівнів та партійні функціонери (22%). Географія учасників, які зголосилися висловити експертну думку, охоплює лівову частку малих міст Чернігівщини (23% від загальної кількості опитаних). Крім того, у лавах респондентів депутати обласної ради, кандидати в народні депутати парламентської кампанії 2012 року, а також народні депутати або їх помічники діючого VII скликання. З метою дотримання виваженості та збалансованості думок запрошувалася рівна кількість представників окремого видання або об'єднання.

На період проведення дослідження припали події, які, ймовірно, вплинули на сприйняття експертами ситуації в країні упродовж всього досліджуваного періоду. Протестні настрої, які проявилися у листопаді 2013 році у зв'язку з непідписанням Угоди про асоціацію України з ЄС, охопили також і Чернігівський регіон.

Непублічна позиція місцевої влади по відношенню до складної ситуації в країні прийняття непопулярних та неконструктивних рішень міською владою щодо місцевих активістів в кінці 2013 року, вочевидь, **відіграла значну роль в загальній експертній характеристиці усіх місцевих політик та взаємодій упродовж 2013 року**. Про це свідчать рейтингові оцінки, деякі з яких вперше за історію проведення дослідження мають негативний контекст.

*Журнал є офіційним виданням
Поліського фонду міжнародних
та регіональних досліджень*

Керівник проекту:

Ольга Різенко

poliscnua@gmail.com

Головний редактор:

Максим Корявець

pfirs@ukr.net

Поштова адреса:

14005, м. Чернігів

вул. Мстиславська, 14,
офіс 11

Тел./факс: 0 462 777-847

Адреси в Інтернеті:

E-mail: *info@pfirs.org*

WEB: *www.pfirs.org*

Наклад:

300 примірників

Розповсюджується
безкоштовно.

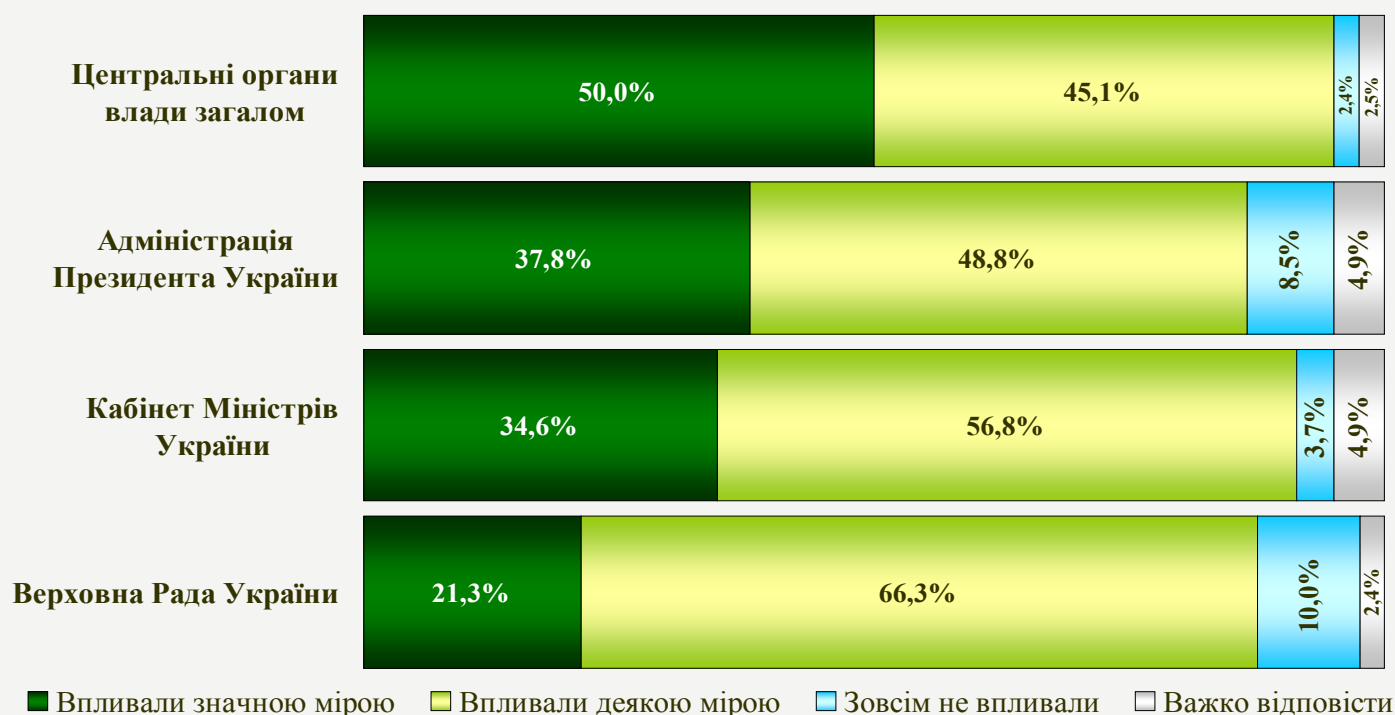
Статті друкуються
в авторській редакції.

Суспільно-політична ситуація на Чернігівщині

Основні тенденції

На думку експертів, упродовж попереднього року основними суб'єктами, які значною мірою впливали на формування суспільної думки, були центральні органи влади та центральні засоби масової інформації. Діяльність локальних медіа, осередків політичних партій, місцевих органів влади та самоврядування експерти оцінили як таку, що впливала відповідно деякою мірою. Така тенденція зумовлена, ймовірно, підготовкою провладної еліти до Президентських виборів 2015 року.

Аналізуючи показники впливовості на формування суспільної думки конкретних органів центральної влади, помітно вирізняється роль Адміністрації Президента України на фоні інших одиниць даного зрізу. Вплив Уряду України в регіональному контексті експерти оцінили у 34,6 %, а Верховної Ради України всього у 21,3 %. Таку ситуацію обумовила форма правління країни та, відповідно, централізація влади.

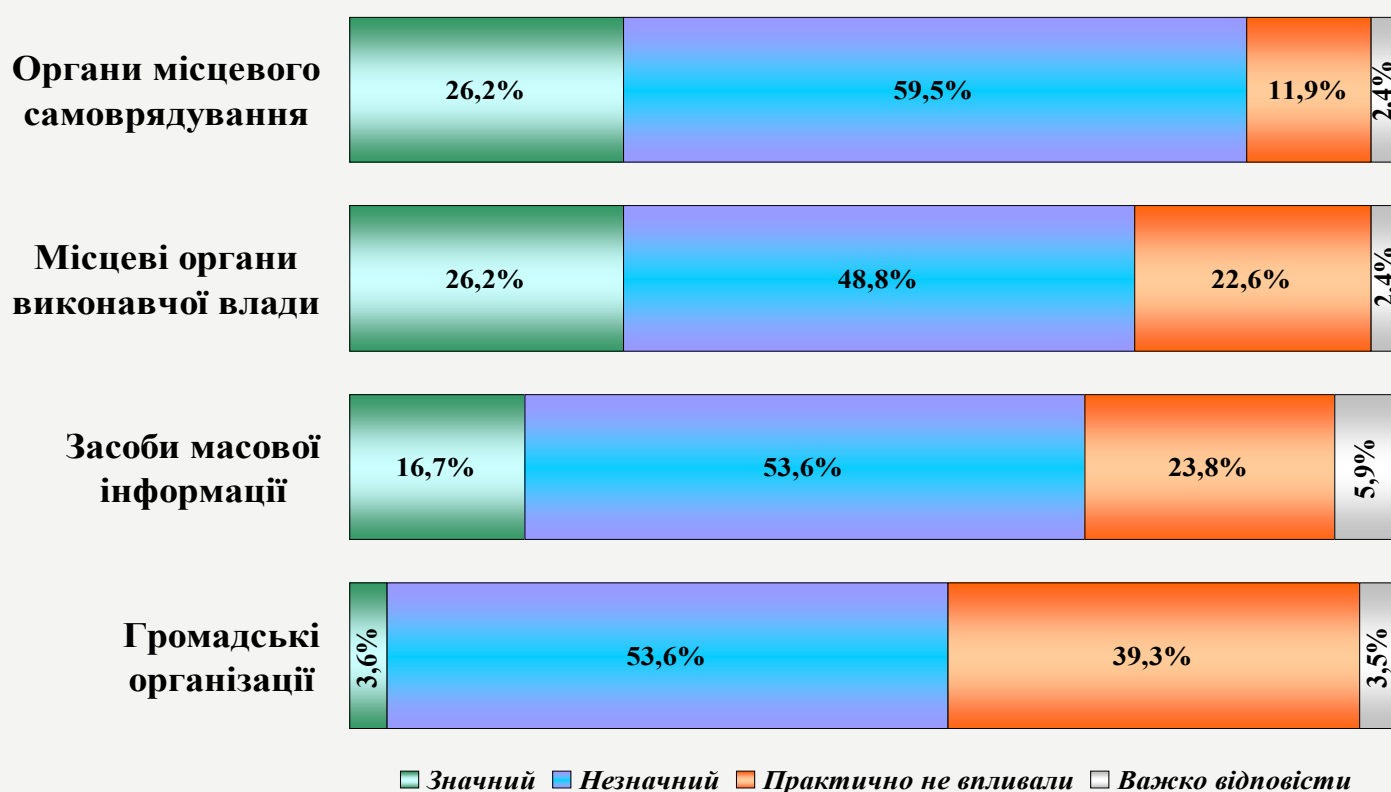

Парламентські політичні партії опосередковано впливають на ситуацію в регіоні, на думку експертів. Про це говорять результати опитування і попередніх років. Основою причиною цього може бути відсутність конкретної та зрозумілої програми дій парламентських фракційних об'єднань, а також комплексного інформування мешканців Чернігівщини про роботу центрального осередку. Прикметно, що показники впливовості Партії регіонів та Комуністичної партії України мають значну полярність, де останні мають найнижчий показник впливовості.

Схожий вплив на формування суспільно-політичної думки мають місцеві осередки політичних партій, які серед іншого ретранслюють активність центрального об'єднання з метою здобуття іміджевих бонусів.

У цьому контексті **висока оцінка впливовості НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ Партії регіонів виглядає виправданою**. Так, у 2013 році дане партійне об'єднання складало більшість у Чернігівській обласній раді. Крім того, вони мали чітко розбудовану партійну вертикаль, а кількісний склад членства перевищував показники інших партійних осередків.

Щодо взаємодії місцевих осередків політичних партій з владою, громадськістю та медіа, то тут превалює оцінка, що характеризує їх вплив, як незначний. Цей показник зріс порівняно з попереднім роком дослідження стосовно всіх суб'єктів взаємодії, рівно так як і судження про те, що політичні партії практично не впливали на них. Підставою цієї тенденції може бути міжвиборчий сезон, коли місцеві партійні осередки знижують свою медійну присутність, а партійні заходи носять символічний характер. Стосовно взаємодії з владою, то на місцевому рівні ради сформовані за квотним принципом. Разом з тим, дотримуючись загальної партійної лінії, номенклатура місцевих фракцій приймала рішення, керуючись місцевими процесами взаємодії.

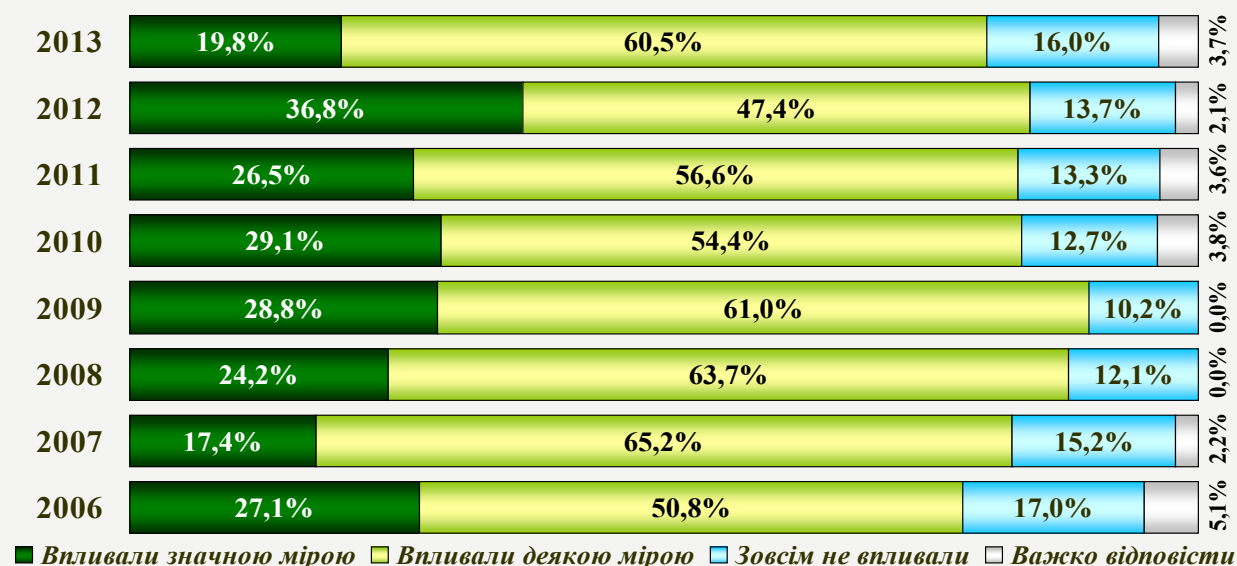

Порівняно з 2012 роком місцеві засоби масової інформації втратили свою вагомість, на думку експертів, у питанні впливовості на суспільну думку в регіоні. І, відповідно, впливали деякою мірою. Ці цифри корелюють з показниками центральних засобів масової інформації, які зайняли впевнену позицію у цьому питанні.

На цей показник міг вплинути фактор «Майдану», коли увага лівової частки мешканців Чернігівської області була прикута до загальнонаціональний подій, а, отже, і до центральних телеканалів, друкованих та Інтернет-видань. Збільшення кількості експертів з малих міст та районів області майже на 20 % – також одна із підстав отримання такої оцінки, так як основним джерелом інформації в цій місцевості є комунальна преса. Відповідно контент даних медіа якісно різниться у порівнянні з інформацією, що продукується центральними засобами масової інформації.

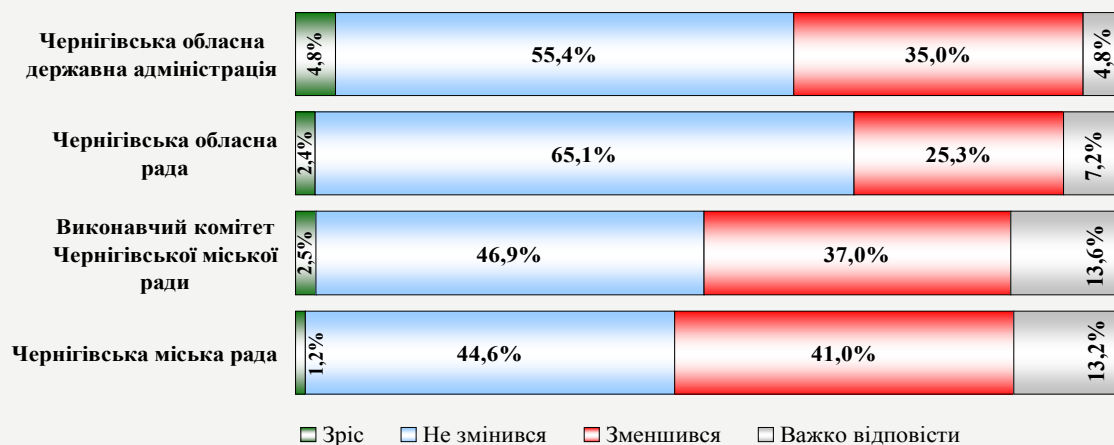
Місцеві органи виконавчої влади мають посередній вплив – так вважають експерти. Більш ніж на половину зменшилися їх позитивні характеристики порівняно з 2012 роком. У контексті оцінки попередньої взаємодії окремих інституцій та громадської думки ця тенденція є виправданою.

Так, у 2013 році Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень разом з Львівським представництвом Громадянської мережі «ОПОРА» проводили дослідження з вимірювання Індексу публічності органів місцевого самоврядування, яке було націлене на те, щоб зрозуміти, наскільки публічно приймаються рішення і втілюється в життя політика муніципалітету, і яким є внесок основних суб'єктів місцевого самоврядування в цей процес.

Діяльність жодного з об'єктів дослідження, серед яких були міських голова, виконавчі органи, депутатських корпус, не можна було назвати публічною. Звідси низький поріг оцінок, наданих за результатами дослідження, корелює з впливом на суспільно-політичну ситуацію в регіоні з боку місцевих органів влади.

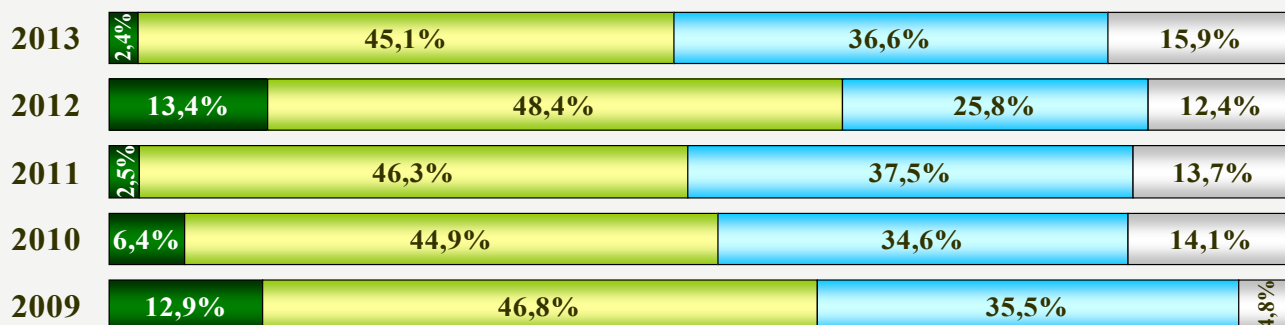
Питання довіри до влади є індикатором успішності місцевої політики, а також публічності її органів. Відповідно **органи місцевої влади на Чернігівщині протягом 2013 року, як і у попередні роки, продовжували втрачати рівень довіри**. Також зберігається тенденція до більших «вtrat репутації» представницькими органами влади.

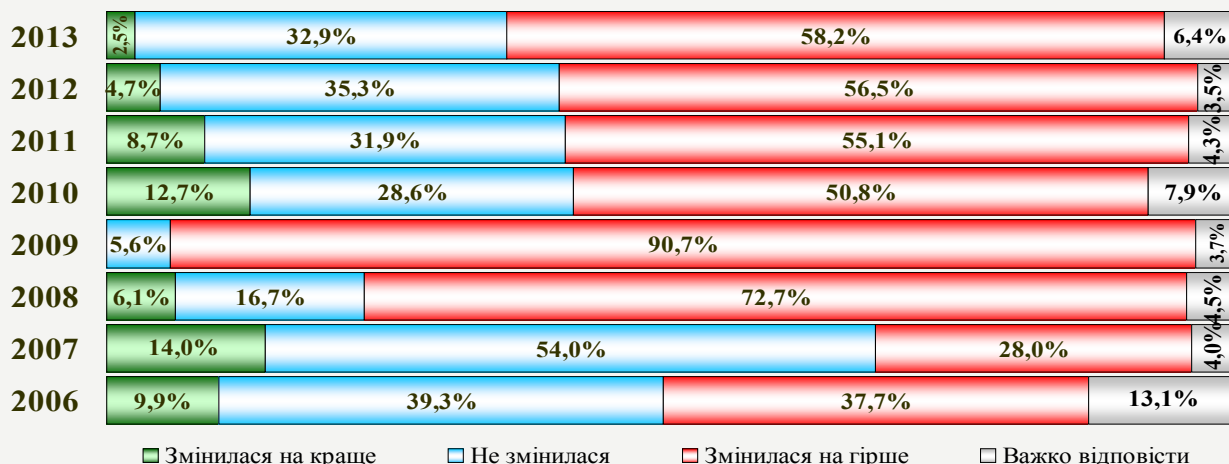
Ступінь впливовості громадських організацій також втратили позиції у питанні впливу на формування громадської думки порівняно з 2012 роком, який був означений парламентськими виборами. У цьому вбачається першопричина таких результатів. Якщо оцінювати показники в динаміці, то помітно схожими до останніх є оцінки, надані експертами у 2011 році. Значний скачок у 2012 році позитивних показників, аж до 36,5 %, зумовлений значною кількістю проектів громадського сектору, націлених на моніторинг виборчого процесу у площині дотримання виборчого законодавства. Також **дослідницький період можна охарактеризувати як такий, що не був успішний для організацій громадянського суспільства з точки зору ефективного впровадження соціально значимих проектів.**

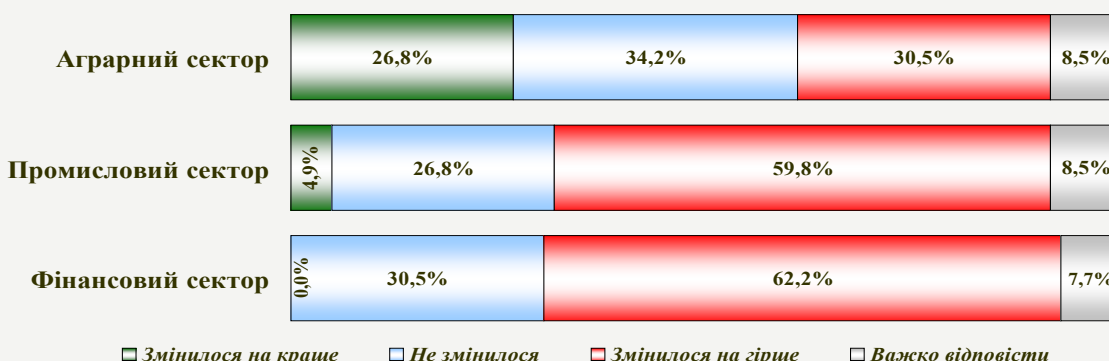
Динаміка впливовості представники місцевих бізнесових кіл на суспільно-політичну ситуацію в регіоні характеризується такою ж тенденцією, що й у випадку з громадськими організаціями. Значний скачок позитивних оцінок у 2012 році, ймовірно, свідчить про участь місцевого медійного бізнесу в інформаційній складовій парламентської кампанії. **У 2013 році бізнес-середовище мало взаємодіяло як з громадськими організаціями, так і з політичними партіями.** Більше того, останні роки спостерігався стабільно несприятливий бізнес-клімат, зокрема у Чернігівській області. У таких умовах успішний бізнес було можливо побудувати лише за умови співпраці із владою. Також у 2013 році бізнес Чернігівщини не був соціально відповідальний.

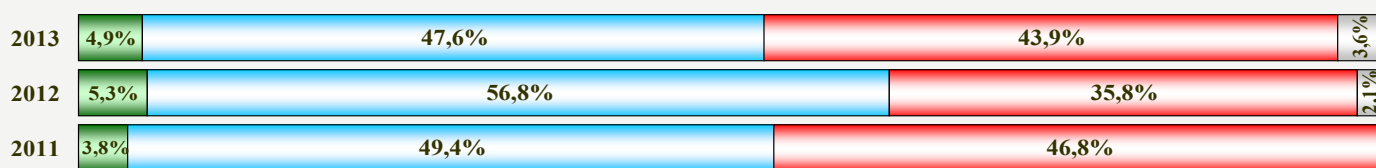
Економічна ситуація погіршилася – так вважає переважна частина експертів. Ця тенденція зберігається в динаміці. Так, після значного економічного сплеску у 2010 році позитивні показники щорічно зменшувалися, а у 2013 році мають найнижчий поріг.

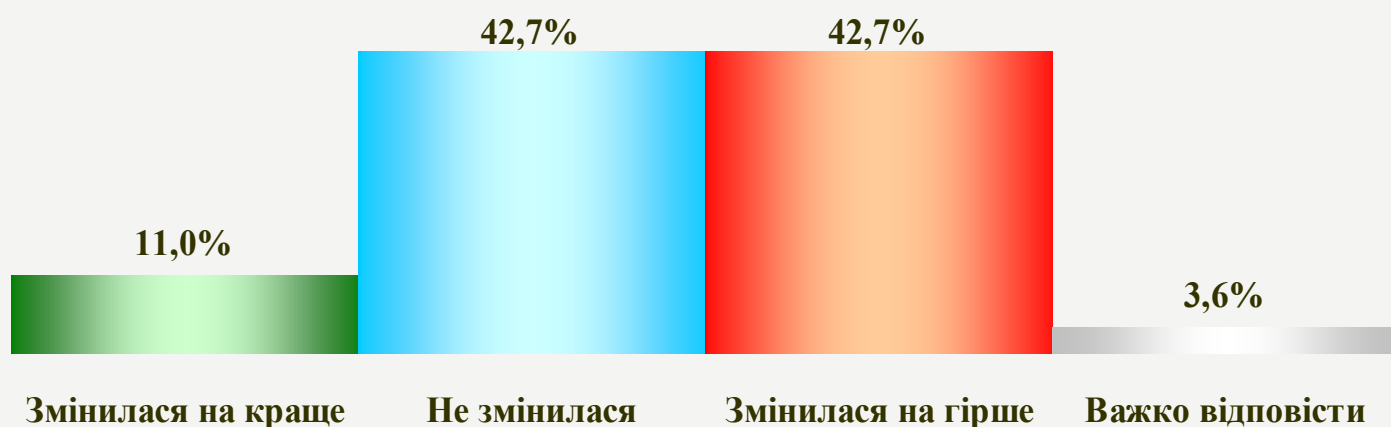
У розрізі окремих сфер лише аграрний сектор має оцінки, що характеризують ситуацію як таку, що змінилася на краще. Вони є схожими і для динаміки оцінок. Ситуація в промисловому секторі порівняно з попередніми роками майже не змінилася. Високим рівнем негативних та відсутністю позитивних оцінок характеризують експерти ситуацію у фінансовій сфері. Це, вочевидь, свідчить про проблеми фінансової системи, які спостерігались упродовж попереднього року.

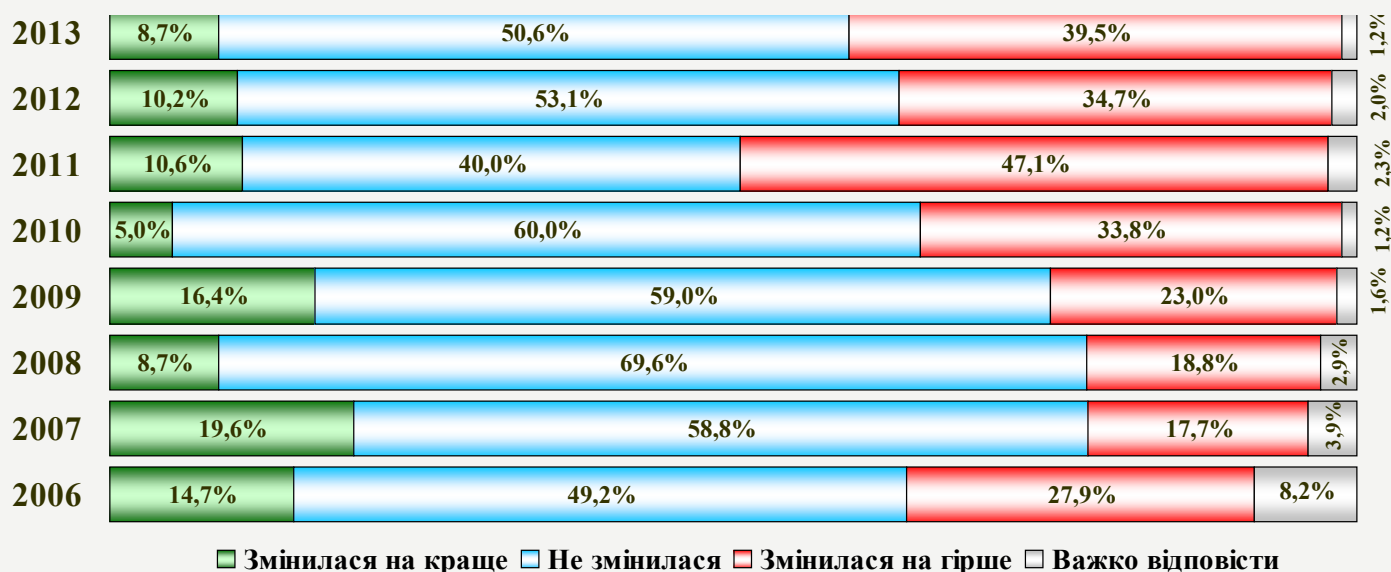
Даючи характеристику **рівню свободи слова**, експерти зійшлися на тому, що ця сфера також **потерпає у порівнянні з попереднім роком**. Попри те, що домінує думка, що ситуація не змінилася, негативні показники вищі у порівнянні з попереднім 2012 роком. Таку тенденцію скоріш за все зумовлюють такі показники вимірювання свободи слова, як низький рівень самоцензури в регіональних ЗМІ, їх високий ступінь фінансової залежності, обмежена можливість вільного доступу мешканців малих міст та районів Чернігівської області до Інтернету, відсутність аналітичної складової контенту регіональних ЗМІ тощо.

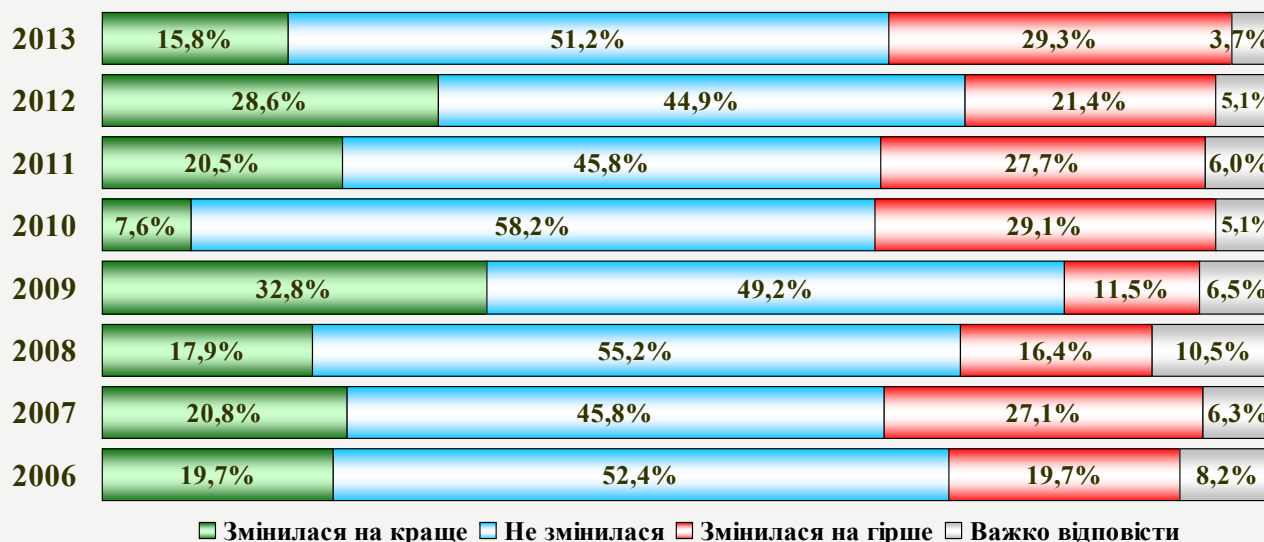
На питання доступності об'єктивної інформації експертні думки не виокремилися в однозначну позицію. Позитивні та негативні показники розділилися приблизно порівну. Характеристики оцінювання, що свідчать про зміну ситуації на краще порівняно з 2012 роком збільшилися. Проте на 7% підвищилися і показники, що говорять про протилежну думку. Однозначно, регіональні медіа не стали об'єктивнішими, індикатором чого є фактор «Майдану». Так, **у період зростання протестних настроїв, регіональні провладні ЗМІ дотримувалися політики ігнорування напруги, а відносно незалежні медіа відверто підтримували згадану активність**. Їх інформаційні продукти дуже часто подавалися однобоко, без дотримання виваженості та врахування полярних думок.

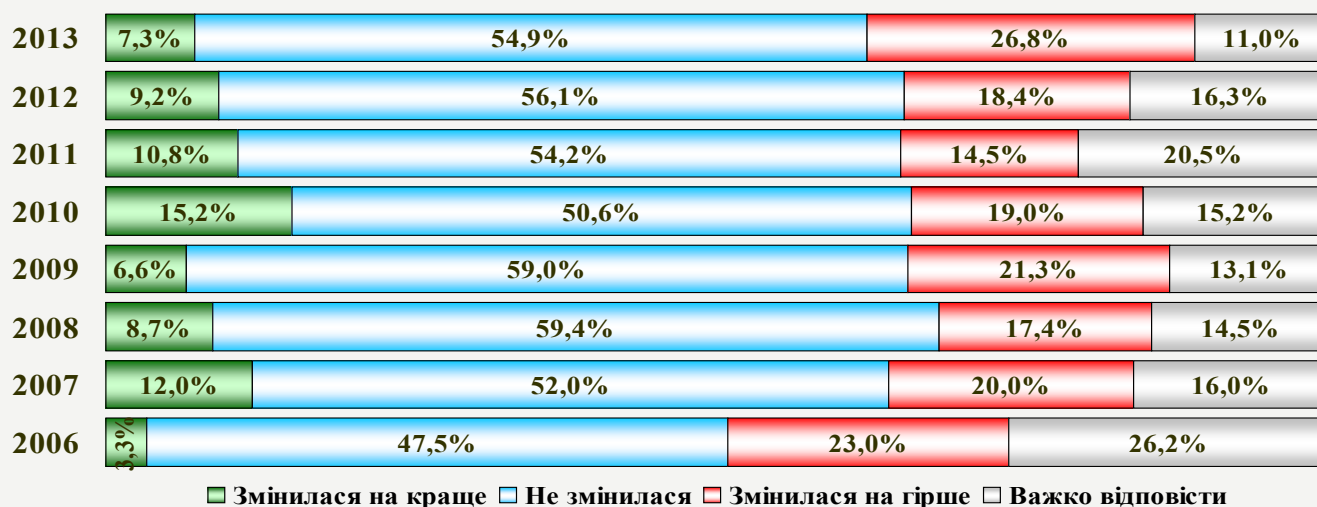
Позитивно оцінити діяльність місцевої влади у питанні прийняття рішень більшість експертів не змогли. Переважна частина вважає, що ситуація не змінилася. Проте позитивні оцінки знизилися, у той час як негативні зросли порівняно з попереднім 2012 роком. Дослідницька робота за даною проблематикою, як уже згадувалося, проводилася у тому числі і у рамках проекту «Індекс вимірювання публічності місцевого самоврядування», де публічність розглядалася через призму трьох ключових понять – прозорості, відкритості та підзвітності. Результати дослідження виявили слабкі місця в діяльності місцевого самоврядування, у тому числі і в процесі прийняття рішень. Питання прозорості неодноразово піднімалося громадськістю, проте належного зворотного зв'язку не отримувала.

Разом з тим більше **половини експертів висловилися за незмінність ситуації щодо контролю громадськості за діями місцевої влади на Чернігівщині**. Водночас порівняно із двома попередніми роками знизилась кількість позитивних оцінок та зросла частка негативних відгуків. Отже, за оцінками експертів протягом 2013 року в Чернігівській області рівень контролю за діями влади з боку громадськості дещо зменшився. У цьому аспекті слід відзначити невелику кількість моніторингових проєктів, реалізованих у 2013 році на Чернігівщині, які за визначенням виключають адвокатів-складову та носять рекомендаційний характер.

Питома вага позитивних оцінок процесу боротьби зі злочинністю в Чернігівській області порівняно з попередніми трьома роками скоротилася. Разом з тим збільшився поріг негативних, який у 2013 році є найвищим за всі роки дослідження. Ці дані йдуть у розріз з офіційними показниками, оприлюдненими обласною прокуратурою на початку 2014 року. Так, в офіційному звіті показники не порівнюються в динаміці, проте йдеться про такі факти, як недопущення зростання злочинності та високий відсоток розкриття кримінальних правопорушень порівняно з загальнодержавним показником.

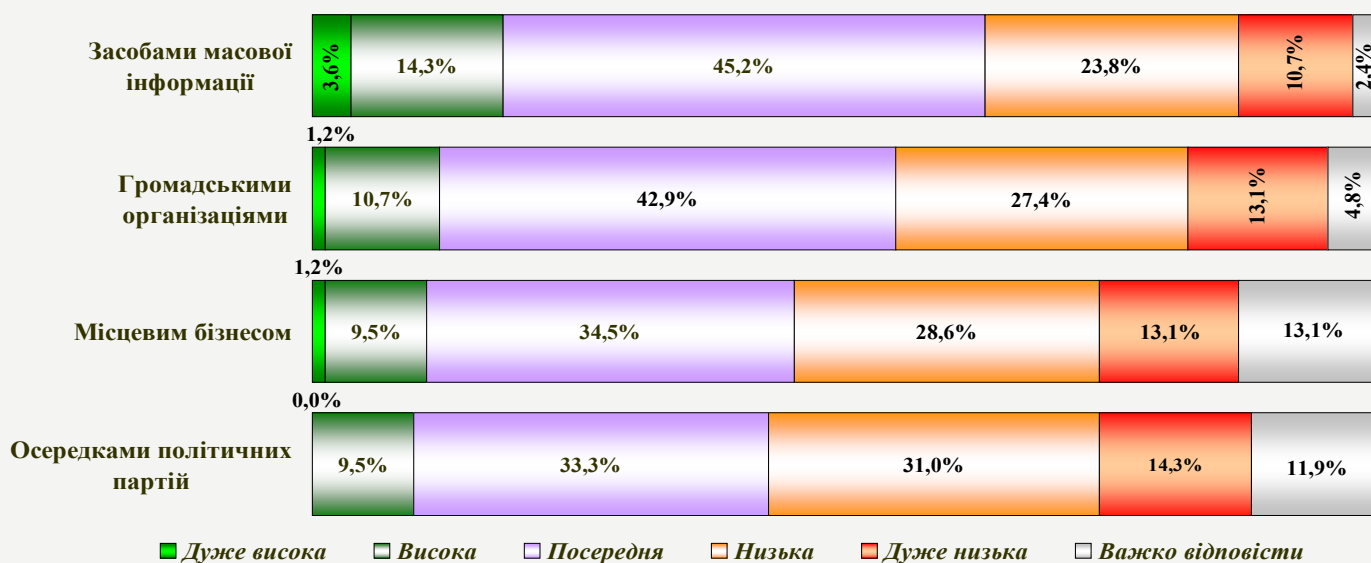

Більше половини експертів переконані, що відмова від підписання Угоди про асоціацію з ЄС матиме негативний вплив на Чернігівську область. **Приблизно кожен шостий респондент вважає відмову**

від поглиблення євроінтеграції позитивним у контексті регіональних процесів. Приблизно кожен п'ятий зазначив, що ця подія не мала жодного впливу. Таку полярність думок представників експертного середовища, перш за все, можна пояснити наявністю рівною кількістю переваг та викликів в контексті регіонального розвитку, які містить в собі Угода про асоціацію України та ЄС.

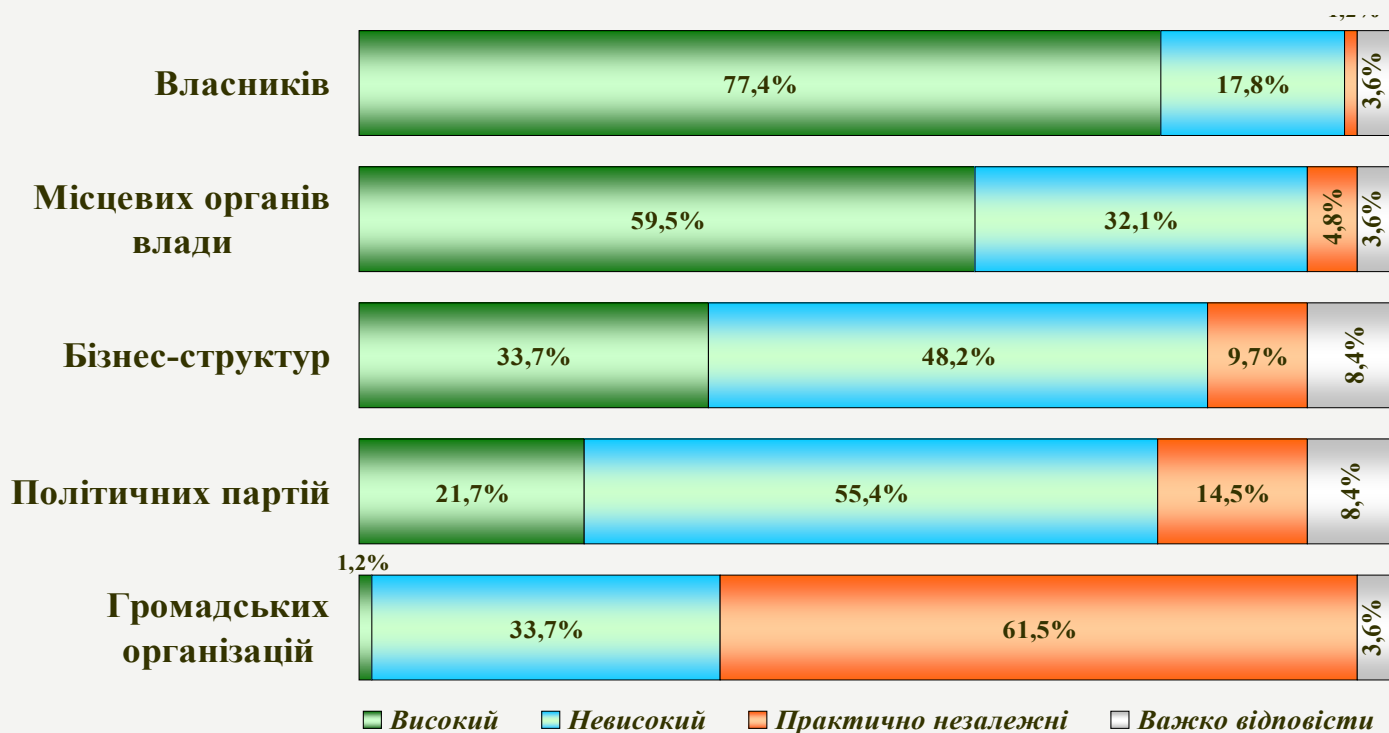
В оцінці ефективності заходів, проведених владою з налагоджування співпраці із ЗМІ, громадськими організаціями, місцевим бізнесом, осередками політичних партій домінує показник «посередньо». Зріз в динаміці показує, що у порівнянні з попереднім роком ця шкала трохи посунулася, поступаючись місцем показникам з негативним бекграундом.

Аналізуючи експертні оцінки, що характеризують окремих суб'єктів даної взаємодії, можна виділити засоби масової інформації, як інституцію з якою найбільш ефективно співпрацювали органи влади у Чернігівській області. Ці показники зросли у порівнянні з 2012 роком. Також на фоні даних, що характеризують взаємодію з громадськими організаціями, місцевим бізнесом та осередками політичних партій, вони виглядають найбільш позитивними

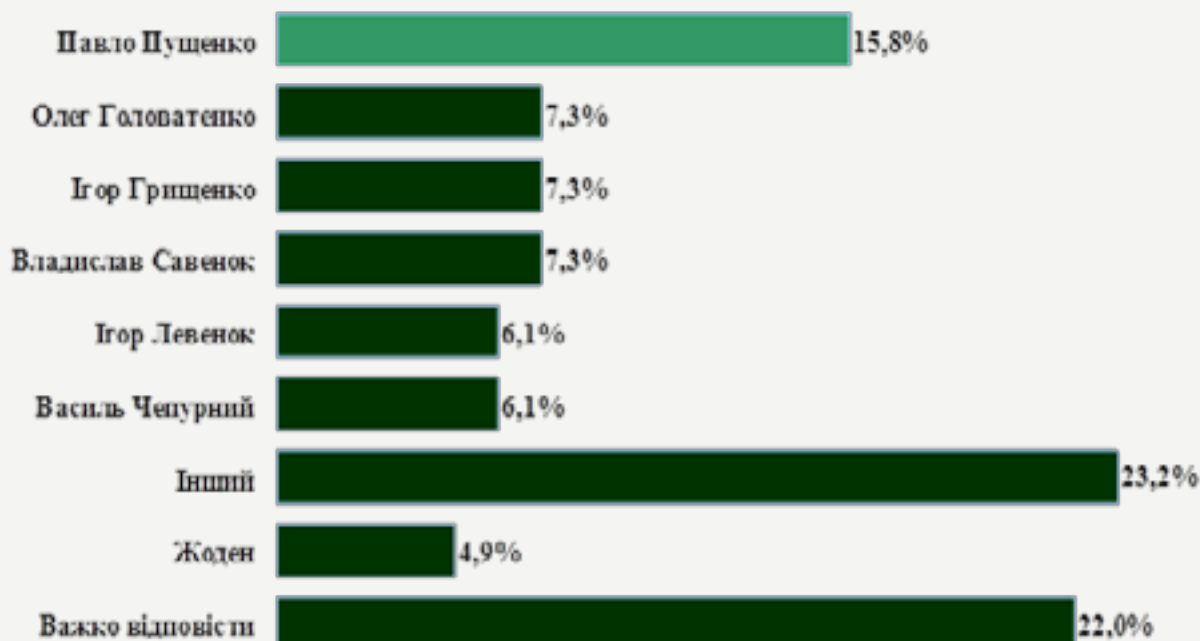
Найбільшу залежність засобів масової інформації експерти вбачають від власників. Таку тенденцію можна пояснити більшою кількістю медіа, що підтримуються бізнес-середовищем від тих, засновником яких є владні органи. Серед останніх місцевий телеканал, ряд друкованих та Інтернет-видань. Якщо ж подивитися на показники в динаміці, то у порівнянні з попереднім роком залежність збільшилася від місцевих органів влади, проте зменшилася практично від усіх інших суб'єктів. Крім того, рівень залежності зменшується за умови рентабельності проекту, якої на регіональному рівні досягти вдається рідко.

Оцініть, будь ласка, рівень залежності засобів масової інформації у Чернігівській області від:

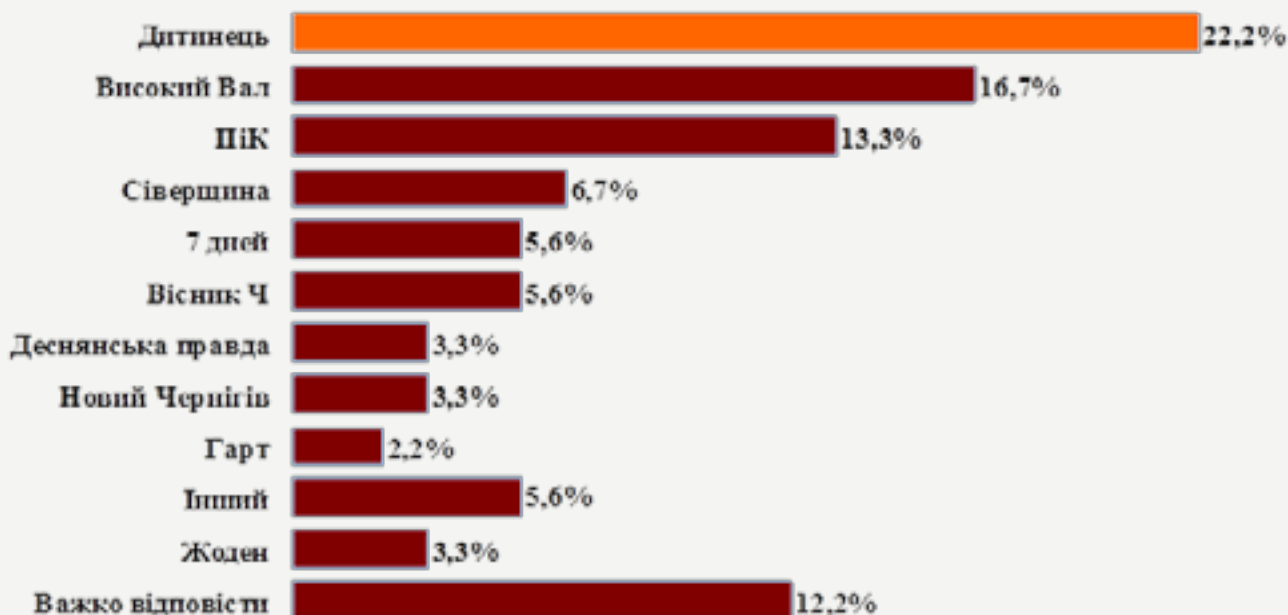

Рейтингові оцінки

У рамках дослідження «Чернігівщина експертна - 2013», яке проводилося у січні 2014 року Поліським фондом міжнародних та регіональних досліджень, крім загальної інформації про стан різних сфер суспільного життя, давалися рейтингові оцінки. Так, учасники опитування визначили найвпливовіших представників засобів масової інформації, громадського сектору та політичної сфери 2013 року.

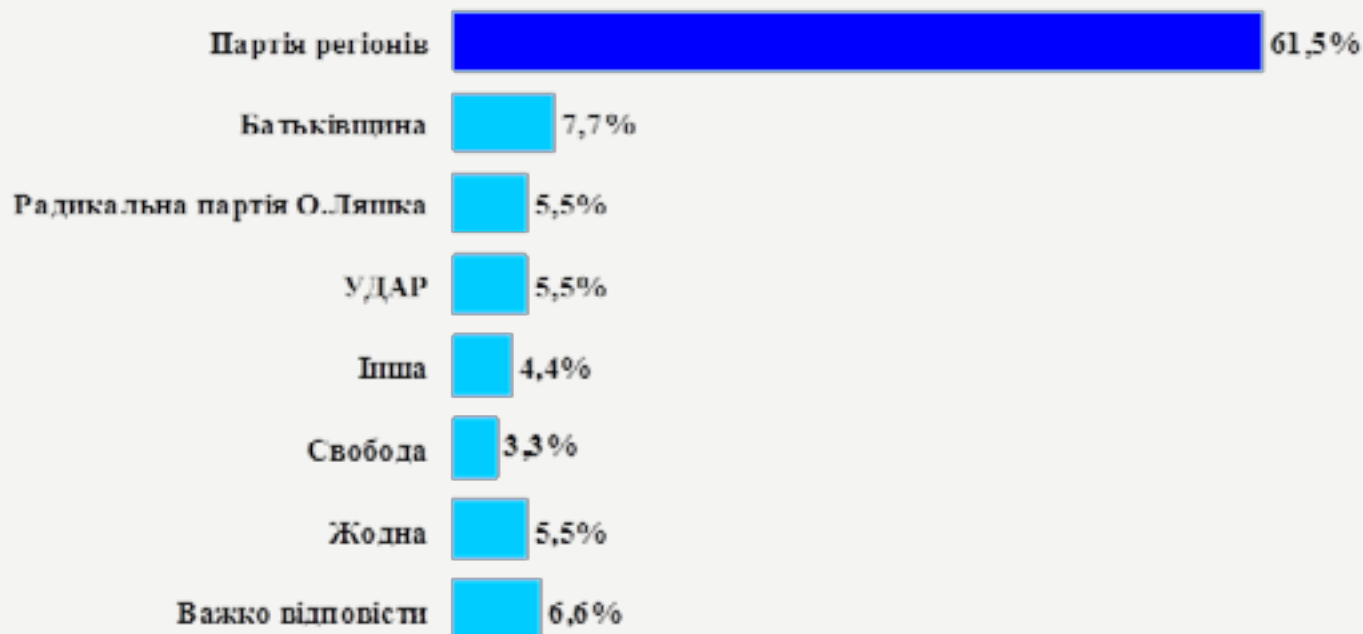

До п'ятірки найбільш впливових журналістів Чернігівщини у 2013 році увійшли: Павло Пущенко (15,9% від загальної кількості респондентів), Олег Головатенко (7,3%), Ігор Грищенко (7,3%), Владислав Савенок (7,3%), Ігор Левенок (6,1%).

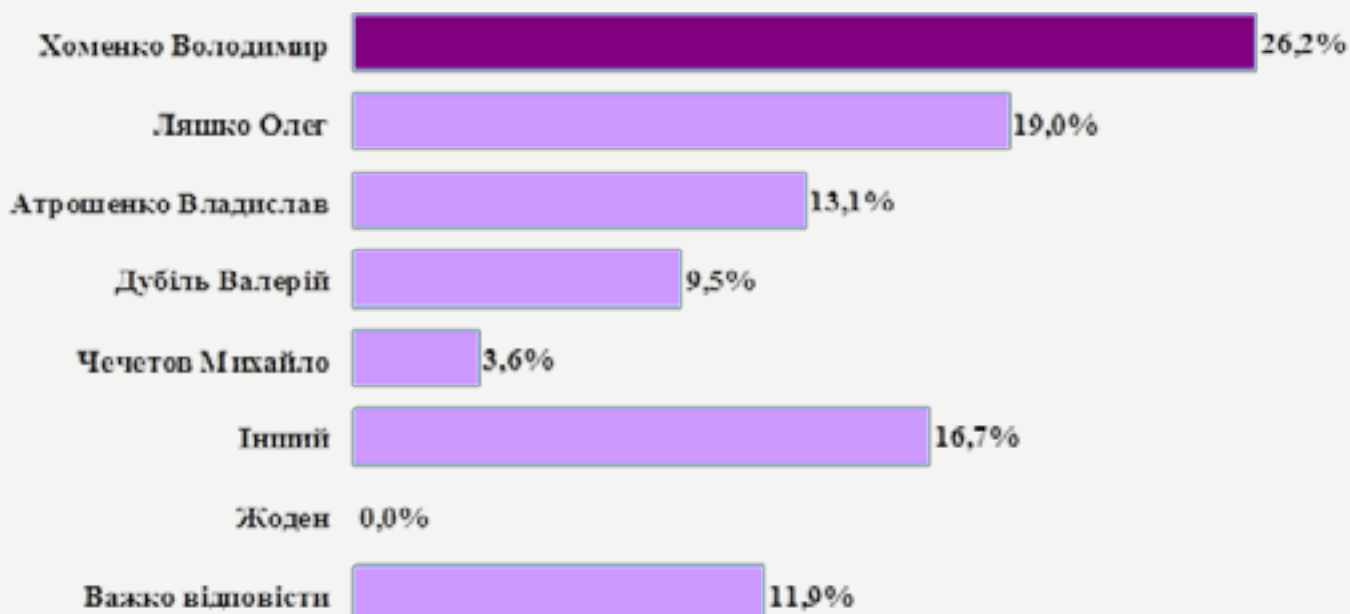

Телеканал «Дитинець» - найвпливовіший засіб масової інформації (22,2%), за версією експертів. Поряд із тим, учасники проекту відмітили наступні: інтернет-видання «ПіК» та «Високий Вал», друковане видання «7 днів» та газету «Сіверщина».

Експерти не змогли визначитися з публікацією чи сюжетом в регіональних засобах масової інформації, які найбільше запам'ятались у 2013 році. Усі відповіді були розрізнені, відповідно визначити найрейтинговіший матеріал було неможливо.

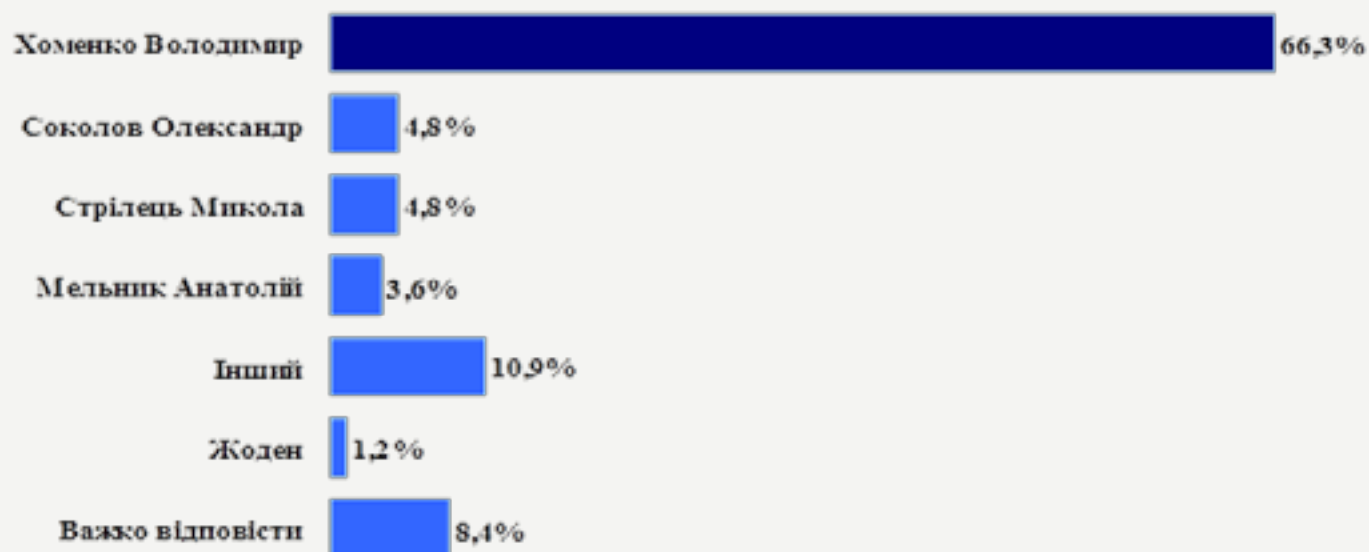

Із відривом більш ніж у 50% найвпливовішою політичною силою стала Парти́я регіонів (61,5%). Вплив місцевого осередку політичної партії «Батьківщина» на суспільно-політичне життя регіону експерти оцінили у 7,7%. Радикальна партія Олега Ляшка та УДАР розділи третє місце і отримали по 5,5% відповідно.

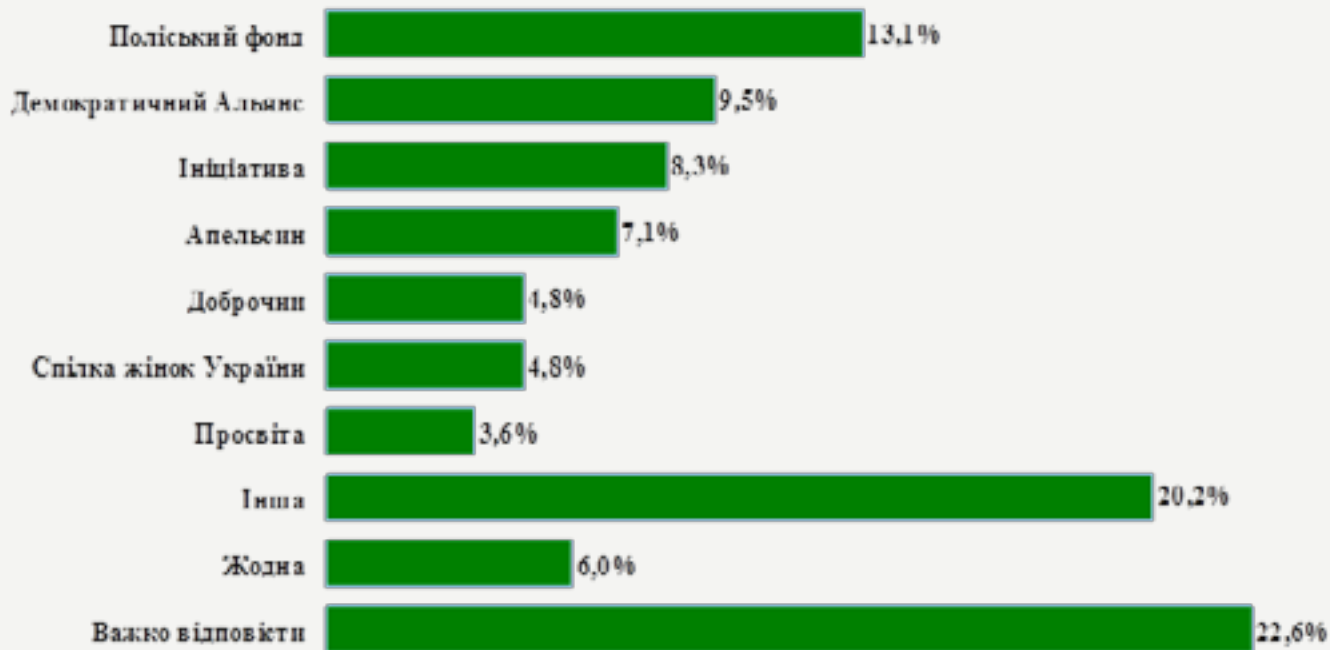

До п'ятірки найбільш впливових політиків Чернігівщини у 2013 року за версією експертів увійшли: Володимир Хоменко (26,2%), Олег Ляшко (19%) та інші.

Також Володимир Хоменко був визнаний найбільш впливовим державним службовцем.

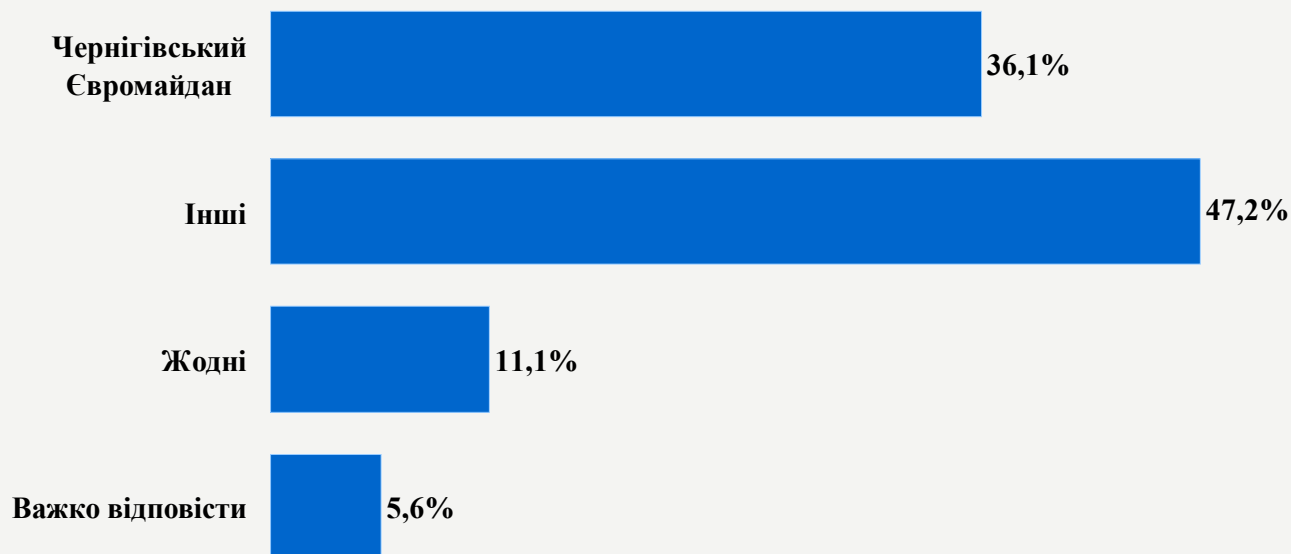

Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень (13,1%), Демократичний Альянс (9,5%), Ініціатива (8,3%), Апелсин (7,1%), Доброчин (4,7%) та Спілка жінок України (4,7%) – п'ятірка найбільш впливових організацій Чернігівщини за версією учасників опитування.

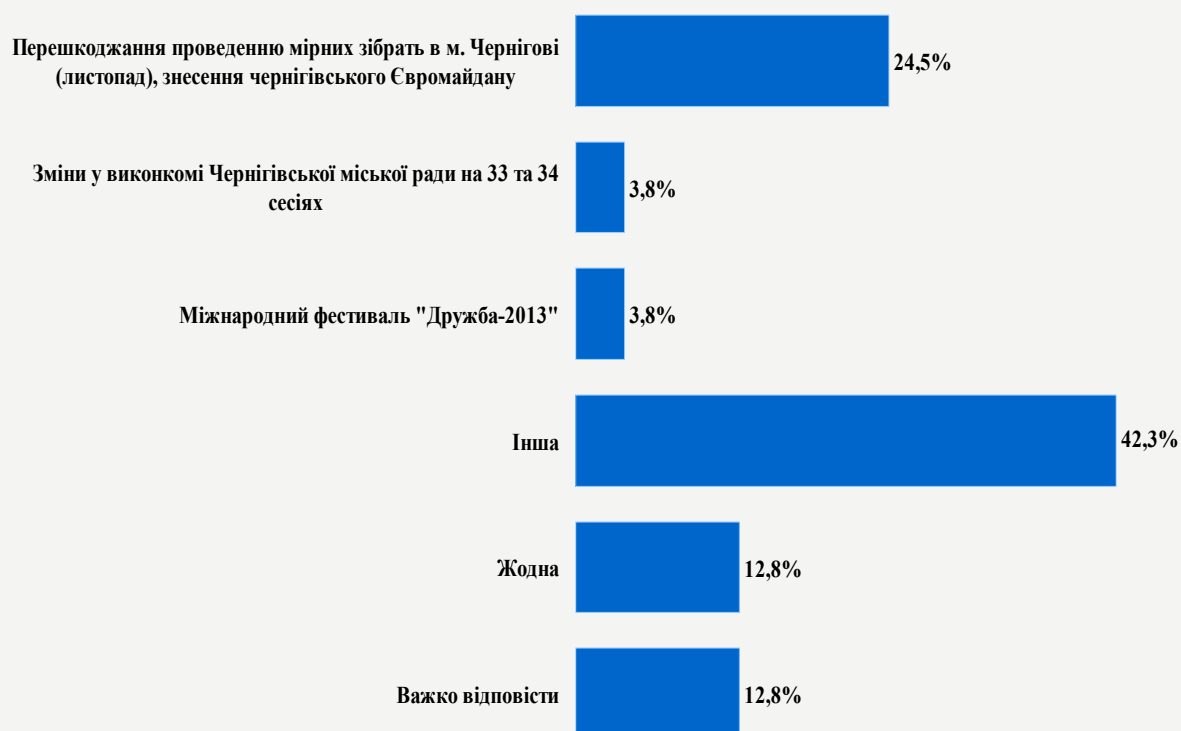
«Чернігівський євромайдан» став акцією, що найбільше запам'яталася у 2013 році. Її організацію та проведення пов'язують як із активністю місцевих осередків політичних партій, так і з діяльністю громадських організацій Чернігівщини. Якщо говорити про проекти виключно громадських організацій,

то в цьому розрізі експерти також відмітили громадські слухання, які проводилися з питань транспортних тарифів у місті Чернігові.

Серед заходів, проведених політичними партіями, були згадки про акцію «Україно, вставай!», а також блокування роботи міської ради з приводу закриття медичних закладів у м. Чернігові.

Разом із тим, подією, що запам'яталася найбільше, у зв'язці з місцевою владою, експерти назвали - розгін Євромайдану. Ця номінація, а також та, яка визначає пана Хоменка, як найвпливовішого представника влади, членами Поліського фонду відзначені під час неофіційного нагородження не були у зв'язку з загостренням політичної кризи в країні.

Висновки:

Суспільно-політичні процеси у 2013 році місцеві експерти оцінили, як такі, що у своїй більшості негативно вплинули на окремі сфери, а також загальну ситуацію в Чернігівському регіоні.

Тенденція до централізації влади, яку можна охарактеризувати збільшенням впливу на регіональні процеси з боку Адміністрації Президента України, зберіглася до кінця 2013 року. Місцеве самоврядування у цьому контексті втратило на своїй ефективності, стаючи деякою мірою заручником системи, яка перебрала на себе усі ключові важелі впливу.

Погіршення загальної економічної ситуації у 2013 році вплинуло і на регіональні процеси. Вочевидь, місцевий бізнес почував себе некомфортно в сформованих умовах. Це нівелювало соціально відповідальну складову діяльності, а також регіональні соціально значущі проекти.

Характеристики інформаційних процесів за результатами дослідження також не можна назвати позитивними. Ані в контексті залежності від різних структур, ані в питаннях рівня свободи слова. Гарним прикладом дійсно незалежного медіа всеукраїнського масштабу у 2013 році був ресурс Громадське ТБ, який став дійсно популярним завдяки мультимедійного контенту, а також формату подачі інформації під час висвітлення останніх подій в Україні. Йдеться про трансляції в режимі реального часу за допомогою планшета або мобільного телефону. Крім того, цей Інтернет-ресурс підтримується за рахунок внесків громадян. Тому є споконвічно цивільним проектом, а не комерційним чи державним. Попри існуючу практику, впровадити подібний проект на регіональному рівні станом на сьогодні представляється неможливим з огляду на рівень свідомості мешканців чернігівської області.

Діяльність громадських організацій в контексті суспільно-політичних процесів у 2013 році втратили свою вагомість у контексті впливу на суспільно-політичну ситуацію. Дана тенденція прямо залежить від малої кількості дійсно активних громадських об'єднань, а також міжвиборчим сезоном.

ПОЛІСЬКА АНАЛІТИКА

Щоквартальний інформаційно-аналітичний журнал 1/2014
Засновник - Чернігівська міська молодіжна громадська організація «Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень»

Свідоцтво АОО №101077 від 12.10.2004 р.

Журнал зареєстрований Головним управлінням юстиції у Чернігівській області

Свідоцтво ЧГ № 431-80Р від 09.02.2009 р.

Видавець - ФОП "Різенко О.О.

Свідоцтво про сплату єдиного податку Б № 153562
від 27.09.2012 р.

Передрук матеріалів тільки за погодженням з редакцією.

Матеріали друкуються українською мовою.

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.